

# ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕКСПОРТНО-КРЕДИТНОГО АГЕНТСТВА В УКРАЇНІ

Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України  
вул. Лютеранська, 28а, офіс 1  
01024, м. Київ, Україна  
тел. +38 044 290 47 37  
info@feao.org.ua  
www.feao.org.ua  
www.facebook.com/feao.vru/

У публікації визначено основні невідповідності в законодавчому забезпеченні та установчих документах експортно-кредитного агентства в Україні, які могли бути перешкодою для виділення коштів з державного бюджету України на створення установи ЕКА у 2018 році. Виявлено невідповідність напрямів підтримки ЕКА та пріоритетних секторів економіки, визначених в Експортній стратегії України. Проаналізовано основні заходи з фінансування ЕКА в бюджетних запитах та паспорті бюджетної програми на 2018–2021 рр.

Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України створено в межах проекту, що імплементується консорціумом партнерів, адмініструється Вестмінстерською фундацією за демократію (WFD) та фінансується програмою «Підтримка реформи управління державними фінансами» Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ) за дорученням Федерального Міністерства економічної співпраці та розвитку Німеччини (BMZ) та Міністерства Великої Британії з питань міжнародного розвитку (DfID).

Завдання Офісу полягає в посиленні ефективності та якості економічного й фінансового законодавства, яке розробляє й ухвалює Верховна Рада України, та підвищенні рівня використання наявної в Україні фінансової інформації для здійснення ефективного нагляду за діяльністю уряду.

Передрук цього матеріалу авторизований. Дозвіл на використання або передрук тексту необхідно отримати на пряму від власників прав.

Підготували: к. е. н, доцент Алла Іващенко.  
*За заг. редакцією Віктора Мазярчука.*

Думки, висловлені в матеріалах авторів, необов'язково відображають точку зору ОФЕА, його працівників або представників наглядової ради.

Автори не є співробітниками, не консультують, не володіють акціями та не отримують фінансування від жодної компанії чи організації, яка мала б користь від цього матеріалу, а також жодним чином з ними не пов'язані.

**© Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, 2019**

## ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП.....	4
1. НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКСПОРТНО-КРЕДИТНОГО АГЕНТСТВА ТА ВИДІЛЕННЯ БЮДЖЕТНИХ АСИГНУВАНЬ.....	5
1.1. Створення ЕКА в Україні.....	5
1.2. Невідповідності в законодавчому забезпеченні та установчих документах ЕКА.....	6
1.3. Пропозиції з додаткового фінансування створення ЕКА.....	8
1.4. Визначення рівня фінансування установи ЕКА на 2018–2021 рр.....	9
1.5. Відповідність напрямів підтримки ЕКА пріоритетним секторам економіки Експортної стратегії.....	10
1.6. Аналіз реалізації заходів зі створення ЕКА.....	11
2. НАПРЯМИ РОЗПОДІЛУ БЮДЖЕТНИХ АСИГНУВАНЬ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКА.....	14
ВИСНОВКИ.....	17

## **ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ**

**ЕКА** – експортно-кредитне агентство;

**АТ** – акціонерне товариство;

**ПАТ** – публічне акціонерне товариство;

**ПрАТ** – приватне акціонерне товариство;

**ЗУ** – Закон України;

**ВРУ** – Верховна Рада України;

**КМУ** – Кабінет Міністрів України;

**Мінекономрозвитку** – Міністерство економічного розвитку і торгівлі України;

**МЗС** – Міністерство закордонних справ України;

**Мінфін** – Міністерство фінансів України;

**Мін'юст** – Міністерство юстиції України;

**Нацкомфінпослуг** – Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

## ВСТУП

Досвід розвинених країн світу свідчить про значну роль спеціалізованих фінансових установ у вигляді експортно-кредитних агентств (далі – ЕКА) у системі державної підтримки експорту. За підсумками 2017 року налічувалося 110 ЕКА, створених у більшості країн світу. Серед країн Європи винятками є лише Албанія, Молдова та Україна.

У більшості випадків ЕКА беруть безпосередню й активну участь у забезпеченні виконання державної функції зі стимулювання та сприяння збільшенню обсягів експортних поставок високотехнологічної продукції з високим рівнем доданої вартості.

У дослідженні визначено основні проблеми створення ЕКА в Україні, зокрема невідповідність назви ЕКА в установчих документах і затвердженому паспорті бюджетної програми та державному бюджеті на 2018 рік.

Окрім того, проаналізовано основні показники фінансування в бюджетних запитах, паспорті бюджетної програми та помісячному розписі бюджетних асигнувань і визначено, що фінансування тільки статутного капіталу ЕКА не достатнє з огляду на необхідність здійснення поточних операційних витрат та надання фінансових інструментів зі стимулювання експорту.

Детальніше в розділах 1-2 дослідження.

# 1. НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКСПОРТНО-КРЕДИТНОГО АГЕНТСТВА ТА ВИДІЛЕННЯ БЮДЖЕТНИХ АСИГНУВАНЬ

## 1.1. Створення ЕКА в Україні

Згідно із Законом України від 20.12.2016 року №1792-VIII<sup>1</sup> (далі – ЗУ №1792-VIII) для стимулювання експорту товарів (робіт, послуг) українського походження Кабінет Міністрів України створює Експортно-кредитне агентство (далі – ЕКА), що на добровільних засадах здійснює страхування, перестраховування, надає гарантії за договорами, які забезпечують розвиток експорту, а також бере участь у реалізації програми часткової компенсації відсоткової ставки за експортними кредитами.

Згідно з ч. 3 ЗУ №1792-VIII ЕКА утворюється у формі акціонерного товариства. Засновником та акціонером ЕКА, якому належить не менше 50% статутного капіталу плюс одна акція, є держава в особі Кабінету Міністрів України.

7 лютого 2018 року Кабінет Міністрів України з ініціативи Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (далі – Мінекономрозвитку) ухвалив рішення про створення Експортно-кредитного агентства та затвердив його установчі документи. ЕКА буде діяти у формі приватного акціонерного товариства (далі – ПрАТ)<sup>2</sup>.

У межах цього рішення Постановою КМУ від 07.02.2018 року №65<sup>3</sup> затверджено Статут ПрАТ «Експортно-кредитне агентство», Положення про наглядову раду, про правління, про ревізійну комісію, Порядок проведення конкурсного відбору кандидатів на посаду члена наглядової ради ЕКА.

Згідно з п. 71 Статуту<sup>3</sup> засновником та акціонером товариства, якому належить 100% акцій товариства, є держава в особі Кабінету Міністрів України.

Після початку роботи ЕКА здійснюватиме страхування, перестраховування і надання гарантій за договорами, які забезпечують розвиток експорту. Воно також братиме участь у виконанні програм часткової компенсації відсоткової ставки за експортним кредитом і надаватиме консультації експортерам<sup>4</sup>.

---

<sup>1</sup> Закон України «Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту» від 20 грудня 2016 року №1792-VIII. Отримано 14 листопада 2018 року з: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1792-19>.

<sup>2</sup> Урядовий портал. Уряд створив Експортно-кредитне агентство. Отримано 14 листопада 2018 року з: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-stvoriv-eksportno-kreditne-agentstvo>.

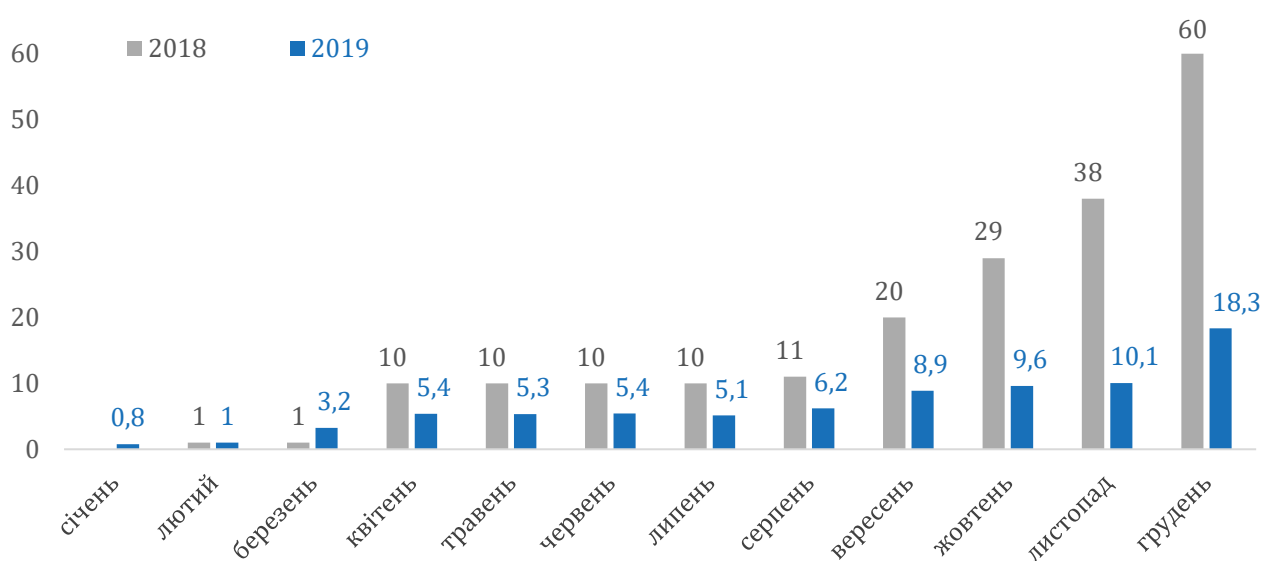
<sup>3</sup> Постанова КМУ «Питання утворення Експортно-кредитного агентства» від 7 лютого 2018 року №65. Отримано 14 листопада 2018 року з: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/65-2018-%D0%BF>.

<sup>4</sup> Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Щомісячний моніторинг сприяння торгівлі в Україні. Випуск №36, лютий 2018. Отримано 14 листопада 2018 року з: [http://www.ier.com.ua/files//publications/Newsletter/TFD/Monitoring\\_36\\_TFD.pdf](http://www.ier.com.ua/files//publications/Newsletter/TFD/Monitoring_36_TFD.pdf).

## 1.2. Невідповідності в законодавчому забезпеченні та установчих документах ЕКА

У Державному бюджеті України на 2018 рік за загальним фондом бюджетної програми Мінекономрозвитку 1201530 «Формування статутного капіталу публічного акціонерного товариства «Експортно-кредитне агентство»<sup>5</sup> закладено 200 млн грн. У 2019 рік на фінансування за бюджетною програмою 1201570 «Заходи із створення та організації функціонування експортно-кредитного агентства в Україні» передбачено близько 79,3 млн грн.

Відповідно до помісячного розпису асигнувань загального фонду державного бюджету за січень-листопад передбачено здійснити видатки на загальну суму 140 млн грн. Проте фактично асигнування не було відкрито, і кошти за цією програмою не виділялися (детальніше див. рис. 1).



**Рис. 1.** Помісячний розпис асигнувань загального фонду Державного бюджету України на 2018–2019 рр. (за винятком надання кредитів з Державного бюджету України)

**Джерело:** сформовано на основі інформації від Міністерства фінансів у відповідь на запит на отримання публічної інформації від 05.10.2018 року №04130-18/28-508/641.

Отже, зважаючи на те, що станом на листопад 2018 року кошти на фінансування заходів з формування статутного капіталу ЕКА не були виділені, можна припустити, що створення статутного капіталу установи ЕКА не відбулося.

Причому помітні невідповідності в назві установи ЕКА в Державному бюджеті на 2018 рік та Постанові КМУ від 07.02.2018 року №65 (публічне акціонерне товариство та приватне акціонерне товариство – відповідно).

<sup>5</sup> Квартальний звіт про виконання Державного бюджету України за дев'ять місяців 2018 року. Отримано 14 листопада 2018 року з: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=426317>.

Така невідповідність може бути причиною відсутності державного фінансування заходів зі створення ЕКА шляхом формування статутного капіталу – емісії акцій кількістю 200 тис. штук<sup>7</sup>.

У бюджетному запиті на 2018–2020 рр. установу названо публічним акціонерним товариством<sup>6</sup>.

У початковому варіанті розпорядження Нацкомфінпослуг<sup>7</sup> та Постанови КМУ<sup>8</sup>, у якій міститься статут та інші положення про корпоративне управління ЕКА, також використано назву «публічне акціонерне товариство».

Згідно з переліком бюджетних програм державного бюджету, за якими до Державної казначейської служби України надійшли затверджені паспорти станом на 22 лютого 2018 року, у паспорті бюджетної програми також ужито назву «публічне акціонерне товариство»<sup>9</sup>.

Тобто затверджений паспорт бюджетної програми на 2018 рік КПКВК 1201530 «Формування статутного капіталу ПАТ «Експортно-кредитне агентство», головним розпорядником за яким є Мінекономрозвитку<sup>10</sup>, не відповідає установчим документам новоствореного ЕКА (статуту, Положенням про наглядову раду, про правління, про ревізійну комісію тощо).

Згідно зі ст. 5 ЗУ від 17.09.2008 року № 514-VI<sup>11</sup> акціонерні товариства за типом поділяються на публічні акціонерні товариства та приватні акціонерні товариства. П. 152 ч. 1 ст. 2 визначає, що публічне акціонерне товариство – це акціонерне товариство, щодо акцій якого здійснено публічну пропозицію та/або акції якого допущені до торгів на фондовій біржі в частині включення до біржового реєстру.

Якщо приватне акціонерне товариство має намір здійснити публічну пропозицію власних акцій, загальні збори такого товариства разом з ухваленням рішення про здійснення публічної пропозиції власних акцій повинні ухвалити рішення про зміну типу товариства з приватного на публічне (ч. 2 ст. 5).

Тобто приватне та публічне акціонерні товариства мають принципові відмінності в пропозиції та розміщенні акцій, тому невідповідності установчих документів статтям

---

<sup>6</sup> Бюджетний запит на 2018–2020 рр. індивідуальний. Форма 2018-2. КПКВК 1201530. Отримано 14 листопада 2018 року з: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e26a21a2-fe5d-494b-ab41-cc119569838a&tag=InformatsiiaProBiudzhethniiZapit>.

<sup>7</sup> Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг «Про погодження із зауваженнями проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення Експортно-кредитного агентства». Отримано 22 листопада 2018 року з: <https://goo.gl/kSm423>.

<sup>8</sup> Постанова КМУ «Деякі питання утворення Експортно-кредитного агентства». Отримано 22 листопада 2018 року з: <https://goo.gl/b1jMJ3>.

<sup>9</sup> Перелік бюджетних програм державного бюджету, за якими до Державної казначейської служби України надійшли затверджені паспорти станом на 22 лютого 2018 року. Отримано 14 листопада 2018 року з: [http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category?cat\\_id=23599&page=4](http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category?cat_id=23599&page=4)

<sup>10</sup> Паспорт бюджетної програми на 2018 рік від 20.02.2018 року №228/305. КПКВК 1201530. Отримано 15 листопада 2018 року з: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=86e8e187-18e3-47c7-a6eb-f461002cdfb7&tag=InformatsiiaProPasportiBiudzhethnikhProgram>.

<sup>11</sup> Закон України «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 року №514-VI. Отримано 15 листопада 2018 року з: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.



видатків із загального фонду державного бюджету, сформованим на основі бюджетних запитів за затвердженою бюджетною програмою КПКВК 1201530, є суттєвими.

### **1.3. Пропозиції з додаткового фінансування створення ЕКА**

Під час підготовки проекту державного бюджету до першого читання у вересні 2017 року Уряд передбачив на фінансування ЕКА 200 млн грн. Відповідно до законодавчих повноважень народні депутати подали свої пропозиції до цієї бюджетної програми:

1. Окремі депутати фракції «Політична партія «Опозиційний блок» – пропозиція №524 про збільшення видатків до 3,0 млрд грн;
2. Комітет ВРУ з питань фінансової політики і банківської діяльності – пропозиція №525 про збільшення видатків до 400 млн грн;
3. Окремі депутати групи «Партія «Відродження» – пропозиція №526 про зменшення видатків на 150 млн грн.

Ці пропозиції були відхилені Комітетом ВРУ з питань бюджету відповідно до інформації з Таблиці пропозицій суб'єктів права законодавчої ініціативи до проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік».

У Бюджетних висновках ВРУ, ухвалених Постановою ВРУ від 14.11.2017 року №2209-VIII<sup>12</sup> пунктом 2.14, КМУ надано доручення при підготовці проекту закону до другого читання розглянути можливість передбачити в статті 6 надання державних гарантій за рішенням КМУ на виконання статутних завдань публічного акціонерного товариства «Експортно-кредитне агентство України», передбачених законом (обсягом до 2,0 млрд грн).

Однак згідно з відповіддю Мінекономрозвитку від 28.11.2017 року №4603-01/43344-03 на лист Міністерства фінансів України від 22.11.2017 року №46272/1-17 цю пропозицію не було підтримано через відсутність незалежної оцінки та розрахунків витрат/потреб.

При цьому в зазначеному листі міститься інформація про необхідність фінансування заходів з формування статутного капіталу ЕКА на рівні не менше ніж 267,3 млн грн (у державному бюджеті заплановано 200 млн грн) та фінансування організаційних та операційних витрат на 77,5 млн грн.

Отже, згідно з відповіддю Мінекономрозвитку від 28.11.2017 року №4603-01/43344-03 було висунуто пропозицію про зміну програмної класифікації видатків з «Формування статутного капіталу ПАТ «ЕКА» з сумою 200 млн грн на «Фінансування заходів із створення ЕКА» на суму близько 344,8 млн грн.

---

<sup>12</sup> Постанова ВРУ «Про висновки та пропозиції до проекту Закону України про Державний бюджет України на 2018 рік» від 14 листопада 2017 року №2209-VIII. Отримано 15 листопада 2018 року з: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2209-19>.

Але Уряд подав до ВРУ проект бюджету з фінансуванням заходів зі створення ЕКА розміром 200 млн грн. Цю цифру й було ухвалено в Державному бюджеті України на 2018 рік.

#### **1.4. Визначення рівня фінансування установи ЕКА на 2018-2021 рр.**

Щодо бюджетного запиту на 2019–2021 рр. за новою бюджетною програмою «Фінансування заходів із створення та організації функціонування експортно-кредитного агентства в Україні», то фінансування статутного капіталу не передбачено з огляду на зазначену суму – 79,3 млн грн на 2019 рік.

При цьому спостерігається невідповідність у назві запиту: ужито формулювання «заходи із створення ЕКА», хоча фінансуванням передбачено не створення АТ, а організацію його подальшого фінансування (див. бюджетний запит на 2019–2020 рр.<sup>13</sup>).

Зазначений рівень фінансування не передбачає видатків на формування початкового статутного капіталу, але станом на вересень 2018 року згідно з квартальним звітом про виконання Державного бюджету України за дев'ять місяців 2018 року за бюджетною програмою 1201530 «Формування статутного капіталу ПАТ «ЕКА»<sup>14</sup> не виділено бюджетних асигнувань. Запланований розмір видатків згідно з Помісячним розписом асигнувань загального фонду Державного бюджету України на 2018 рік (за винятком надання кредитів з Державного бюджету України) зі змінами<sup>15</sup> представлено на рис. 1.

Згідно з даними рис. 1 у 2018 році заплановано поступове виділення коштів (від 1 млн грн у лютому до 60 млн грн у грудні, за весь рік заплановано використання коштів у повному обсязі – 200 млн грн), але при цьому цільове спрямування цих коштів передбачено на формування статутного капіталу АТ, тобто випуск акцій, кошти на який повинні покрити статутний капітал повністю (200 млн грн).

Щодо коштів у державному бюджеті на 2019 рік (рис. 1), то найбільший рівень фінансування передбачено на листопад-грудень – 10 та 18,3 млн грн відповідно, а найменший – на січень-лютий – менш ніж 1 млн грн. Загальний рівень фінансування передбачено розміром 79,3 млн грн, але при цьому за підсумками 11 місяців 2018 року статутний капітал ЕКА не було сформовано з огляду на відсутність виділення коштів з державного бюджету, тому подальша організація функціонування ЕКА може не бути забезпечена в 2019 році.

Отже, планування помісячних видатків на лютий та березень 2018 року на рівні 1 млн грн некоректне з огляду на створення ПрАТ «ЕКА» та необхідність оплати випуску

<sup>13</sup> Бюджетний запит на 2019–2021 рр. додатковий. Форма 2019-3. Отримано 22 листопада 2018 року з: <https://www.msp.gov.ua/news/15988.html>.

<sup>14</sup> Квартальний звіт про виконання Державного бюджету України за дев'ять місяців 2018 року. Отримано 14 листопада 2018 року з: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=426317>.

<sup>15</sup> Отримано у відповідь на запит на доступ до публічної інформації до Міністерства фінансів України від 5 жовтня 2018 року №04130-18/28-508/641.

акцій з метою формування статутного капіталу повністю й відсутність передбаченого фінансування супутніх витрат, пов'язаних з процесом створення установи ЕКА.

Також, враховуючи відсутність бюджетних асигнувань на фінансування заходів з формування статутного капіталу ЕКА у 2018 році, фінансування на рівні 79,3 млн грн на заходи з організації функціонування ЕКА може бути недостатнім.

### **1.5. Відповідність напрямів підтримки ЕКА пріоритетним секторам економіки Експортної стратегії**

Варто звернути увагу на те, що в Експортній стратегії України<sup>16</sup> визначено пріоритетні сектори економіки для підтримки експорту: інформаційні та комунікаційні технології; креативні індустрії; туризм; технічне обслуговування та ремонт повітряних суден; виробництво запасних частин та комплектуючих виробів для аерокосмічної та авіаційної промисловості; машинобудування; харчова і переробна промисловість.

Водночас у ст. 8 ЗУ №1792-VIII<sup>17</sup> зазначено, що ЕКА при здійсненні своєї основної діяльності підтримує експорт робіт, послуг українського походження, а також товарів переробної промисловості за такими групами згідно з УКТ ЗЕД:

*Група 16.* Готові харчові продукти з м'яса, риби або ракоподібних, молюсків або інших водяних безхребетних.

*Група 19.* Готові продукти із зерна зернових культур, борошна, крохмалю або молока; борошняні кондитерські вироби.

*Група 20.* Продукти переробки овочів, плодів або інших частин рослин.

*Група 21.* Різні харчові продукти.

*Група 30.* Фармацевтична продукція.

*Група 61.* Одяг та додаткові речі до одягу, трикотажні;

*Група 62.* Одяг та додаткові речі до одягу, текстильні, крім трикотажних;

*Група 64.* Взуття, гетри та аналогічні вироби; їх частини;

*Група 84.* Реактори ядерні, котли, машини, обладнання і механічні пристрої; їх частини.

---

<sup>16</sup> Розпорядження КМУ «Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 роки» від 27 грудня 2017 року №1017-р. Отримано 23 листопада 2018 року з: [http://pladm.cg.gov.ua/web\\_docs/24/2018/02/docs/745872.pdf](http://pladm.cg.gov.ua/web_docs/24/2018/02/docs/745872.pdf).

<sup>17</sup> Закон України «Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту» від 20 грудня 2016 року №1792-VIII. Отримано 14 листопада 2018 року з: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1792-19>.

*Група 85.* Електричні машини, обладнання та їх частини; апаратура для запису або відтворення звуку; телевізійна апаратура для запису та відтворення зображення і звуку, їх частини та приладдя.

*Група 86.* Залізничні локомотиви або моторні вагони трамвая, рухомий склад та їх частини; шляхове обладнання та пристрої для залізниць або трамвайних колій та їх частини; механічне (у тому числі електромеханічне) сигналізаційне обладнання всіх видів.

*Група 87.* Засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання.

*Група 88.* Літальні апарати, космічні апарати та їх частини.

*Група 89.* Судна, човни та інші плавучі засоби.

*Група 90.* Прилади та апарати оптичні, фотографічні, кінематографічні, контрольні, вимірювальні, прецизійні; медичні або хірургічні; їх частини та приладдя.

*Група 94.* Меблі; постільні речі, матраци, матрацні основи, диванні подушки та аналогічні набивні речі меблів, світильники та освітлювальні прилади, в іншому місці не зазначені; світлові покажчики, табло та подібні вироби; збірні будівельні конструкції.

Таким чином, принаймні п'ять укрупнених груп товарів (фармацевтична продукція, одяг трикотажний, одяг текстильний, взуття, меблі), що входять до сфери підтримки ЕКА, не відповідають пріоритетним секторам економіки для підтримки експорту, визначеним в Експортній стратегії України.

Варто звернути увагу на те, що в Експортній стратегії як пріоритетні обрані окремі види послуг, тоді як до сфери підтримки ЕКА належать усі види робіт та послуг українського походження.

Окрім того, суттєва концентрація уваги на інноваціях в Експортній стратегії України жодним чином не відображена в ЗУ №1792-VIII<sup>18</sup>.

## **1.6. Аналіз реалізації заходів щодо створення ЕКА**

У межах 5 завдання Експортної стратегії<sup>19</sup> «Покращення координації та взаємодії мережі інституцій, що надають експортерам послуги з підтримки бізнесу та торгівлі» заходу 12 «Створення системи фінансової підтримки експорту, зокрема Експортно-кредитного агентства» передбачено поетапний механізм від створення до реалізації діяльності ЕКА. Детальніше в табл. 1.

<sup>18</sup> Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку. Національна академія наук України. Аналітична довідка. Експортна стратегія України та Експортно-кредитне агентство. Отримано 23 листопада 2018 року з: <https://goo.gl/yszDt9>.

<sup>19</sup> Розпорядження КМУ «Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 роки» від 27 грудня 2017 року №1017-р. Отримано 22 листопада 2018 року з: [http://pladm.cg.gov.ua/web\\_docs/24/2018/02/docs/745872.pdf](http://pladm.cg.gov.ua/web_docs/24/2018/02/docs/745872.pdf).

Відповідальні виконавці за реалізацію плану заходів із створення системи фінансової підтримки експорту, зокрема ЕКА, – Мінекономрозвитку, Мінфін, МЗС та Мін'юст.

**Таблиця 1**

**Аналіз виконання плану реалізації заходів зі створення ЕКА**

<b>Строк виконання</b>	<b>Очікуваний результат</b>	<b>Стан виконання</b>
I квартал 2018 року	розроблення та ухвалення нормативно-правових актів з питань створення ЕКА відповідно до законодавства	виконано
III квартал 2018 року	створення ЕКА	<b>частково виконано</b>
	наповнення статутного капіталу ЕКА	<b>не виконано</b>
IV квартал 2018 року	початок діяльності ЕКА	<b>не виконано</b>
II квартал 2019 року	затвердження в разі необхідності додаткових нормативно-правових актів з питань створення системи фінансової підтримки ЕКА	-
IV квартал 2020 року	забезпечення функціонування державної системи фінансової підтримки експорту	-

**Джерело:** сформовано автором на основі 12 заходу Експортної стратегії<sup>20</sup> та фактичної інформації.

З аналізу табл. 1 можна зробити висновок, що більшість передбачених заходів зі створення ЕКА на 2018 рік не виконано, окрім розроблення та ухвалення нормативно-правових актів з питань створення ЕКА.

Станом на кінець III кварталу 2018 року фактичного створення ЕКА не відбулося (тільки номінальне анонсування створення ПрАТ). Фактично станом на 01.10.2018 року не відкрито бюджетних асигнувань на фінансування заходів із створення ЕКА<sup>21</sup>.

Тобто такі заходи, як наповнення статутного капіталу, у III кварталі 2018 року не були виконані, а початок діяльності ЕКА, запланований на IV квартал 2018 року, не може відбутися без фактичного наповнення статутного капіталу.

Можемо припустити, що заходи, заплановані на 2019 та 2020 рр., можуть бути або невиконані, або виконані із значною затримкою.

Окрім того, слід зазначити, що в проекті Закону України від 23.04.2018 року №8318<sup>22</sup> визначено низку змін до чинного законодавства, які регулюють діяльність ЕКА.

<sup>20</sup> Розпорядження КМУ «Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 роки» від 27 грудня 2017 року №1017-р. Отримано 22 листопада 2018 року з: [http://pladm.cg.gov.ua/web\\_docs/24/2018/02/docs/745872.pdf](http://pladm.cg.gov.ua/web_docs/24/2018/02/docs/745872.pdf).

<sup>21</sup> Квартальний звіт про виконання Державного бюджету України за дев'ять місяців 2018 року. Отримано 22 листопада 2018 року з: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=426317>.

<sup>22</sup> Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективного функціонування Експортно-кредитного агентства». Отримано 23 листопада 2018 року з: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=63930](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63930).

Зокрема, в одному із положень зазначено, що ЕКА здійснює діяльність на принципі самоокупності.

Можна сказати, що поняття самоокупності є контроверсійним з огляду на необхідність забезпечення підтримки експорту та функціонування поточної діяльності ЕКА в короткостроковій перспективі та практично унеможливорює ефективне функціонування без бюджетних асигнувань.

Детальніше напрями фінансування ЕКА згідно з паспортом бюджетної програми та бюджетними запитами представлено в розділі 2.

## 2. НАПРЯМИ РОЗПОДІЛУ БЮДЖЕТНИХ АСИГНУВАНЬ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКА

Для визначення напрямів фінансування ЕКА Мінекономрозвитку розробило низку документів: запит на 2018–2020 рр. (початковий, який було подано Мінекономрозвитку до Мінфіну), бюджетний запит на 2018–2020 рр. (затверджений Мінфіном) та бюджетний запит на 2019–2021 рр.

Загальний обсяг бюджетних асигнувань та напрями їх розподілу відповідно до зазначених документів розглянуто в табл. 2.

Таблиця 2

### Рівень фінансування ЕКА відповідно до бюджетних запитів, млн грн

Напрями витрат	2018	2019	2020	2021
<b>Кількість штатних одиниць, од.</b>				
Початковий варіант бюджетного запиту на 2018–2020 рр.	32	40	43	-
Бюджетний запит 2018–2020 рр. (після узгодження)	-	40	43	-
Бюджетний запит 2019–2021 рр.	-	32	40	43
<b>Загальний обсяг асигнувань</b>				
Початковий варіант бюджетного запиту на 2018–2020 рр.	344,8	33	30	-
Бюджетний запит 2018–2020 рр. (після узгодження)	200	33	30	-
Бюджетний запит 2019–2021 рр.	-	79,3	33,8	30,8
<b>Оплата праці з нарахуваннями</b>				
Початковий варіант бюджетного запиту на 2018–2020 рр.	8,1	11,8	14,6	-
Бюджетний запит 2018–2020 рр. (після узгодження)	-	-	-	-
Бюджетний запит 2019–2021 рр.	-	8,5	12,2	15
<b>Витрати на оренду приміщень та інші супутні витрати</b>				
Початковий варіант бюджетного запиту на 2018–2020 рр.	38,8	10,4	8	-
Бюджетний запит 2018–2020 рр. (після узгодження)	-	-	-	-
Бюджетний запит 2019–2021 рр.	-	40,4	14,1	12
<b>Витрати на придбання комп'ютерного обладнання</b>				
Початковий варіант бюджетного запиту на 2018–2020 рр.	25	5	1,5	-
Бюджетний запит 2018–2020 рр. (після узгодження)	-	-	-	-
Бюджетний запит 2019–2021 рр.	-	25,9	5,1	1,6
<b>Витрати на навчання</b>				
Початковий варіант бюджетного запиту на 2018–2020 рр.	-	4,7	5,2	-
Бюджетний запит 2018–2020 рр. (після узгодження)	-	-	-	-
Бюджетний запит 2019–2021 рр.	-	1,1	1,5	1,6

Джерело: сформовано автором на основі бюджетних запитів Мінекономрозвитку<sup>23</sup>.

<sup>23</sup> Бюджетний запит на 2018–2020 роки додатковий. Форма 2018-3. Бюджетний запит на 2018–2020 роки індивідуальний. Форма 2018-2. КПКВ 1201530. Отримано 22 листопада 2018 року з: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e26a21a2-fe5d-494b-ab41-cc119569838a&tag=InformatsiiaProBiudzhethniiZapit>. Бюджетний запит на 2019–2021 роки додатковий. Форма 2019-3. Отримано 22 листопада 2018 року з: <https://www.msp.gov.ua/news/15988.html>.

У табл. 2 використано дані бюджетних запитів, розроблених Мінекономрозвитку. Варто зазначити, що для аналізу також брався початковий бюджетний запит на 2018–2020 рр., який не було затверджено.

У початковому (незатвердженому) бюджетному запиті на 2018–2020 рр. загальний обсяг фінансування було визначено на рівні 344,8 млн грн, тобто додатково 144,8 млн грн було закладено на витрати, пов'язані з організацією функціонування ЕКА. У затвердженому бюджетному запиті на 2018–2020 рр. на капітальні вкладення, пов'язані зі статутним фондом, передбачено 67,3 млн грн.

Запланований обсяг коштів у державному бюджеті розміром 200 млн грн на фінансування заходів із створення ЕКА недостатній з огляду на супутні витрати, пов'язані з емісією акцій, а саме 67,3 млн грн, які, як зазначено в бюджетному запиті, було розраховано на основі звіту незалежних експертів «PricewaterhouseCoopers».

Що стосується загального рівня фінансування на 2019–2020 рр., то він відрізняється залежно від бюджетному запиту: фінансування, зазначене в бюджетному запиті на 2019–2021 рр., перевищує затверджене в запиті на 2018–2020 рр. (у 2019 році перевищення становить майже в 2,4 раза, у 2020 році – 13%).

Одним із заходів на здійснення видатків визначено оплату праці з нарахуваннями та кількість штатних одиниць.

На основі табл. 2 можна сказати, що в бюджетному запиті на 2019–2021 рр. помітна ретрансляція штатного розпису з похибкою на рік, що, можливо, пов'язане з відсутністю функціонування ЕКА у 2018 році.

Щодо фінансування заходів з оплати праці, то існують суттєві відмінності в обсягах фінансування, що передусім пов'язано зі зміною штатного розпису у відповідному році та відмінностями в рівні оплати праці, при цьому середній рівень заробітної плати в запиті на 2018–2020 рр. передбачено на рівні близько 21,1 тис. грн, а на 2019–2021 рр. – 25,4 тис. грн.

Динаміку запланованих витрат на оренду приміщень (загальна площа приміщення 300 кв. м), рекрутингові витрати, оплату зовнішніх аудиторів та консультантів, витрати, пов'язані з субпідрядними договорами, маркетингом, витрати на підготовку діяльності та інші витрати, а також витрати на придбання комп'ютерного обладнання, комп'ютерного програмного забезпечення, офісних меблів, обладнання та устаткування представлено в табл. 2.

Згідно з даними табл. 2 спостерігається тенденція до значного перевищення запланованих витрат на 2019–2021 рр. над витратами, визначеними бюджетним запитом на 2018–2020 рр. (у 2019 році – майже в 4 рази, а в 2020 році – близько 2 разів).

Щодо видатків на придбання комп'ютерного обладнання та інші супутні витрати (табл. 2), то характерна схожа тенденція, але рівень перевищення становить для 2019 року більш ніж 5 разів, а для 2020 року – майже 2,5 рази.



Щодо витрат на навчання, придбання канцтоварів тощо, то в бюджетному запиті на 2019–2021 рр. вони в середньому в 4 рази нижчі, ніж передбачалося бюджетним запитом на 2018–2020 рр.

Також у бюджетному запиті на 2019–2021 рр. 2,98 млн грн передбачено на фінансування проведення незалежної оцінки з визначення відповідних витрат і потреб у капіталі на наступні 3 роки, що є вимогою МВФ відповідно до Меморандуму<sup>24</sup> (підпункт f).

Зазначений рівень фінансування розбито на два блоки – аналіз фінансових проєкцій (оновлення фінансової моделі ЕКА та аналіз приблизного рівня фінансових витрат) (1,63 млн грн) та розробка рекомендацій з організації роботи ЕКА (855,4 тис. грн, а також сума ПДВ).

Також слід зауважити, що в початкових (незатверджених) варіантах бюджетних запитів (2018–2020 та 2019–2021 рр.) містилися прогностичні значення таких результативних показників, як обсяг застрахованого експорту, заплановані страхові виплати, ступінь проникнення ЕКА на ринок, зростання українського експорту та відсоток вітчизняних підприємств, які вийдуть на зовнішні ринки, а у фінальному запиті на 2018–2020 рр. ці результативні показники відсутні.

Тобто в затвердженому паспорті бюджетної програми КПКВК 1201530 основні результативні показники, які є основним функціоналом діяльності ЕКА та які містилися в початковому варіанті бюджетного запиту, відсутні.

---

<sup>24</sup> Меморандум з МВФ. Україна: Меморандум про економічну і фінансову політику. Отримано 22 листопада 2018 року з: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=46564506>.

## ВИСНОВКИ

ЕКА на добровільних засадах здійснює страхування, перестраховання, надає гарантії за договорами, які забезпечують розвиток експорту, а також бере участь у реалізації програми часткової компенсації відсоткової ставки за експортними кредитами.

7 лютого 2018 року Кабінет Міністрів України з ініціативи Міністерства економічного розвитку і торгівлі України ухвалив рішення про створення приватного акціонерного товариства – експортно-кредитного агентства.

Проте було виявлено невідповідність назви цієї установи в Державному бюджеті на 2018 рік та Постанові КМУ від 7 лютого 2018 року №65 – публічне акціонерне товариство та приватне акціонерне товариство відповідно.

Така невідповідність може бути причиною відсутності державного фінансування заходів зі створення ЕКА шляхом формування статутного капіталу – емісії акцій кількістю 200 тис. штук на суму 200 млн грн.

Також затверджений паспорт бюджетної програми на 2018 рік КПКВК 1201530 «Формування статутного капіталу ПАТ «Експортно-кредитне агентство», головним розпорядником за яким є Мінекономрозвитку, не відповідає установчим документам новоствореного ЕКА.

Виявлено, що заплановано поступове виділення коштів (від 1 млн грн у лютому до 60 млн грн у грудні). При цьому їх цільове спрямування – на формування статутного капіталу АТ, тобто випуск акцій, кошти на який повною мірою повинний покрити статутний капітал (200 млн грн). Отже, планування помісячних видатків на лютий та березень 2018 року на рівні 1 млн грн є некоректним з огляду на створення ПрАТ «ЕКА» та необхідність оплати випуску акцій з метою формування статутного капіталу.

Також з огляду на відсутність фактичного виділення коштів за підсумками 11 місяців 2018 року на заходи з формування статутного капіталу фінансування подальшого функціонування ЕКА розміром 79,3 млн грн у 2019 році недостатнє.

Слід зазначити, що принаймні п'ять укрупнених груп товарів (фармацевтична продукція, одяг трикотажний, одяг текстильний, взуття, меблі), що входять до сфери підтримки ЕКА, не відповідають пріоритетним секторам економіки для підтримки експорту, визначених в Експортній стратегії України.

В Експортній стратегії як пріоритетні обрані окремі види послуг, у той час як до сфери підтримки ЕКА належать усі види робіт та послуг українського походження.

Більшість передбачених стратегією заходів зі створення ЕКА на 2018 рік не виконано, окрім розробки та ухвалення нормативно-правових актів з питань створення ЕКА.

Для визначення напрямів фінансування ЕКА Мінекономрозвитку розробило низку документів: бюджетний запит на 2018–2020 рр., паспорт бюджетної програми на 2018 рік та бюджетний запит на 2019–2021 рр.

У початковому (незатвердженому) бюджетному запиті на 2018–2020 рр. загальний обсяг фінансування було визначено на рівні 344,8 млн грн, тобто додатково 144,8 млн грн було закладено на витрати, пов'язані з організацією функціонування ЕКА. У затвердженому бюджетному запиті на 2018–2020 рр. зазначено, що на капітальні вкладення, пов'язані зі статутним фондом, передбачено 67,3 млн грн.

Запланований обсяг коштів у державному бюджеті розміром 200 млн грн на фінансування заходів із створення ЕКА недостатній з огляду на супутні витрати, пов'язані з емісією акцій, а саме 67,3 млн грн, які було розраховано на основі звіту незалежних експертів «PricewaterhouseCoopers».



вул. Лютеранська, 28а, офіс 1  
тел. +38 044 290 47 37  
01024, Київ, Україна  
[info@feao.org.ua](mailto:info@feao.org.ua)  
[www.feao.org.ua](http://www.feao.org.ua)  
[www.facebook.com/feao.vru/](https://www.facebook.com/feao.vru/)

© Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, 2019  
Передрук цього матеріалу авторизований. Дозвіл на використання або передрук  
тексту необхідно отримати напряму від власників прав.